

Centrul Independent de Jurnalism

coaliția 2009

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

Monitorizarea mass-media în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 29 iulie 2009

Raport Nr.3
6-12 iulie 2009

*Coaliția 2009 este o uniune benevolă de organizații neguvernamentale din Republica Moldova care au drept scop să contribuie la asigurarea unor alegeri libere, corecte, transparente și democratice ale Parlamentului Republicii Moldova și continuă activitățile de promovare a unor alegeri libere și corecte demarate de Coaliția 2005 și 2007. **La moment Coaliția 2009 întrunește peste 70 de organizații neguvernamentale.***

1. Date generale

1.1 Obiectivul proiectului: Monitorizarea și informarea publicului referitor la comportamentul mass-media audiovizuale în campania electorală, inclusiv a accesului concurenților electorali la mass-media și asigurarea pluralismului de opinie. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

1.2 Perioada de monitorizare: 6 – 12 iulie 2009

1.3 Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența-impactul (național, quasi-național). *Justificare:* Este binecunoscut faptul că între numărul audienței și impactul mass-media asupra opiniei publice există o legătură directă: cu cât mai multă lume este expusă unui anumit mesaj, cu atât mai puternic este impactul acestuia asupra anumitor segmente ale societății.
- Forma de proprietate (publică și privată). *Justificare:* Mass-media publice sunt administrate din bani publici și au obligația de a oferi publicului informații complete, corecte, imparțiale, echilibrate și obiective asupra tuturor evoluțiilor pe plan politic, social, economic din RM. Și mass-media private le revin obligația etică de a prezenta o multitudine de puncte de vedere și de a reflecta evenimentele importante de pe agenda publică.
- Limba difuzării (română și rusă). *Justificare:* Pe lângă mass-media care difuzează în limba română au fost incluse și posturi cu programe în limba rusă, această limbă fiind utilizată nu doar de minoritățile de etnie rusă, dar și de alte etnii - bulgari, găgăuzi, ucraineni.

1.4 Lista posturilor/buletinelor analizate

Moldova 1 (Mesager, 21:00) – post public de televiziune, acoperire națională, difuzează în limbile rusă și română;

Prime TV (Evenimentul, 20:35) - post privat, acoperire națională, difuzează în limba română;

NIT (Curier, 21:30) – post privat, acoperire quasi-națională, difuzează în rusă și română (Chișinău, Cahul, Edineț, Comrat, Varnița, Ungheni, Cetireni, Nisporeni, Soroca, Cimișlia, Căușeni, Trifești, Strășeni, Mândreștii Noi, Leova, Criuleni);

EU TV (Monitor, 21:00) - post privat, acoperire quasi-națională, difuzează în româna (Strășeni, Ocnîța, Florești, Trifești, Cimișlia, Briceni, Cantemir, Drochia, Fălești, Glodeni, Sângerei, Ștefan Vodă, Taraclia);

Radio Moldova (Panorama zilei, 19:00) – post public, acoperire națională, difuzează în română și rusă.

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat câte un buletin de știri zilnic, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Fiecare știre a fost supusă unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate/obiectivitate: Potrivit Codului de etică, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective; să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Obiectivitatea jurnalistică presupune o distincție clară între opinie și fapte, atât prin alegerea unghiului de abordare, cât și prin detaliile furnizate. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma jurnalistului. Iar filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg¹.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie: Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponenții.² De asemenea, mass-media trebuie să asigure accesul publicului la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate. În cazurile în care anumitor puncte de vedere li se oferă mai multă atenție decât altora, acestea devin proeminente și implicit afectează percepția publicului despre ceea ce se întâmplă în societate.

Limbaajul și imaginile video utilizate: Jurnalismul responsabil presupune nu doar prezentarea veridică a faptelor, ci și utilizarea unui limbaaj corect și decent. Exagerările și limbaajul licențios utilizat în mod deliberat, cum ar fi limbaajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul, cu partea informațională.

3. Datele monitorizării

Moldova 1

Implicarea în campania electorală: În perioada 6 – 12 iulie 2009, postul de televiziune Moldova 1 a difuzat în total 53 de știri care au avut caracter electoral direct sau indirect, inclusiv 47 de știri la rubrica specializată “Alegeri 2009”. De remarcat că unele știri au fost incluse la rubrica „Alegeri 2009” chiar dacă nu au tangență cu actuala campanie electorală. Astfel, la 6 iulie a fost pus pe post un reportaj despre învinuirile aduse primarului localității Sângera din municipiul Chișinău (menționându-se că primarul este membru AMN), iar la 11 iulie a fost prezentat un reportaj despre competițiile sportive organizate în sectorul Râșcani al capitalei de Centrul dezvoltării sociale „Avante” (cu remarcă că amenajarea teritoriului a avut loc cu suportul organizației de tineret a PCRM). Evenimentele organizate în această perioadă de concurenții electorali și CEC au fost reflectate diferit, în cazul PCRM fiind respectate de fiecare dată rigorile de reflectare a campaniei electorale, prevăzute de Regulamentul aprobat de CEC, inclusiv dreptul la replică care i-a fost oferit acestui concurent electoral în majoritatea absolută a cazurilor când i-au fost aduse anumite acuzații

¹ Simona Ștefănescu, Riscurile comunicării mediatică în timpul conflictelor

² Fico, Sofin, and Dragger, 2007. Fairness and defamation in the reporting of local issues.

directe sau indirecte. În ce privește concurenții electorali PL, PLDM, AMN și PDM, de cele mai multe ori, normele profesionale au fost ignorate, acești concurenți fiind prezentați preponderent în lumină negativă, mesajul lor a fost distorsionat, iar dreptul la replică, de regulă, nu le-a fost oferit.

O bună parte din conținutul buletinelor de știri de la Moldova 1 este rezervată în continuare unor materiale care prezintă guvernarea actuală în lumină pozitivă, ca fiind preocupată de soluționarea problemelor economice și sociale ale țării (achitarea datoriilor la plata salariilor; indexarea depunerilor bănești etc.). De asemenea, televiziunea publică alocă mult timp de emisie pentru mediatizarea activității vicepremierului Iurie Roșca (8 iulie – vizită la Inspectoratul Fiscal Principal de Stat; 9 iulie – ședință la Guvern privind activitatea organelor de drept; 10 iulie – ședință la Ministerul Sănătății la tema diminuării corupției în domeniul sănătății; 11 iulie – ședința comisiei guvernamentale antidrog; 12 iulie – ședința comisiei de stat pentru încorporare). Prin reflectarea masivă a activității lui Iurie Roșca are loc transferul de imagine către concurentul electoral PPCD, aliat al PCRМ de mai mulți ani.

Imparțialitate și obiectivitate. Ca și în săptămâna precedentă, majoritatea știrilor cu caracter electoral puse pe post de Moldova 1 în perioada 6 – 12 iulie au avantajat concurenții electorali PCRМ și PPCD, dezavantajându-i pe ceilalți concurenți, în special, partidele de orientare liberală. Guvernarea și PCRМ au fost vizați, direct sau indirect, în 19 știri, inclusiv 12 în context favorizant și 7 în context neutru. PPCD a fost vizat de 9 ori, inclusiv 6 apariții televizate ale lui Iurie Roșca, de fiecare dată în context pozitiv. Partidele liberale (PL, PLDM, AMN) și administrația publică locală din Chișinău au fost vizate în 28 de știri, inclusiv de 19 ori în context negativ și de 9 ori – neutru. Ceilalți concurenți electorali au fost vizați, după cum urmează: PDM – de 4 ori, inclusiv 1 dată în context pozitiv și alte 3 ori în context negativ; PSD – de 3 ori în context pozitiv sau neutru, iar MAE – o singură dată în context neutru.

Buletinul de știri de la Moldova 1 este structurat în așa fel, încât PCRМ îi este oferit cel mai mare spațiu de emisie. Astfel, la rubrica „Alegeri 2009” mai întâi sunt prezentate evenimentele electorale ale partidelor de opoziție care includ, de obicei, și replica unui reprezentant PCRМ care neagă acuzațiile aduse și lansează contra-acuzații la adresa liberalilor. Evenimentele organizate de PCRМ, în cadrul cărora sunt reluate acuzațiile la adresa opoziției, sunt prezentate ultimele în buletine pentru a fi memorizate mai bine de telespectatori (au fost prezentate ultimele în blocul de știri electorale conferințele de presă ale PCRМ: la 6 iulie – a lui Igor Dodon; 7 iulie – Eduard Mușuc; 8 iulie – Vasile Șova, 9 iulie – Iurie Muntean; 10 iulie – Oleg Reidman). În cazul evenimentelor de presă ale partidelor de opoziție, reporterii de la Moldova 1 de cele mai multe ori distorsionează mesajul respectivilor concurenți electorali prin omiterea din discursuri a unor teze importante și scoaterea în evidență a unor momente de natură să-i dezavantajeze în ochii alegătorilor. Astfel, la conferința de presă a PLDM din 10 iulie, în cadrul căreia Alexandru Tănase a anunțat că acest concurent electoral s-a adresat organelor abilitate să investigheze și să sancționeze jurnaliștii care au distorsionat mesajul candidatului PLDM Iurie Leancă din 1 iulie privind necesitatea unei strategii de integrare a minorităților naționale în societate, reporterul Moldova 1 Marina Cojocar a provocat o polemică la această temă care a și fost pusă pe post. Chiar dacă este una din televiziunile care au distorsionat mesajul lui Iurie Leancă, stimulând reacții adverse ale reprezentanților minorităților naționale la o

propunere, pe care Leancă în realitate nici nu a făcut-o, Moldova 1 nu a încercat să demonstreze contrariul, prin reluarea reportajului pus pe post la 1 iulie și contrapunerea acestuia cu discursul candidatului PLDM, ci a realizat încă un material care discreditează acest concurent electoral.

La fel a procedat televiziunea publică și în cazul prezentării unor false dezvăluiri ale implicării în organizarea protestelor violente din 7 aprilie a serviciilor secrete străine și a agenților sârbi sub identitate de experți ai Consiliului Europei, care i-ar fi consultat pe liderii opoziției în „tentativa de răsturnare a regimului constituțional”. La 8 iulie, la rubrica „Alegeri 2009” (!), Moldova 1 prezintă articolul „Șofer sârb de TIR, devenit, peste noapte, expert european, importator de revoluții”, publicat de ziarul „Moldova suverană”. Deși în acest articol se aduc acuzații fără acoperire și se fac insinuări grave la adresa unor cetățeni sârbi, a liderilor opoziției de la Chișinău, dar și a Consiliului Europei, Moldova 1 nu a oferit acestora dreptul la replică. Mai mult, pentru a amplifica gravitatea acuzațiilor aduse, televiziunea reia imaginii din 7 aprilie, în care apar lideri ai opoziției, cu scopul de a induce telespectatorilor convingerea că anume ei au organizat protestele violente, fiind ajutați de servicii secrete străine și de Consiliul Europei (**vezi Studiul de caz nr.3**).

Caracterul partizan al politicii editoriale a postului Moldova 1 este demonstrat și prin difuzarea, la rubrica „Alegeri 2009”, a altor materiale care nu țin nemijlocit de campania electorală, însă răspund strategiei generale de prezentare a opoziției liberale în culori sumbre. Astfel, la 6 iulie a fost pus pe post un reportaj tendențios despre acuzațiile la adresa primarului de Sângera, membru AMN. După ce postul titrează „*Anarhie în orașelul Sângera*”, reporterul anunță „*un caz fără precedent în Republica Moldova*”, și anume hotărârea Curții de Apel privind „*concedierea întregii conduceri a localității în frunte cu primarul AMN*”. Reportajul abundă în interpretări tendențioase ale situației de conflict din Sângera, jurnalista nu prezintă exact modalitatea prevăzută de lege privind revocarea din funcție a unui primar, nu menționează dacă hotărârea judecătorească este una irevocabilă sau poate fi atacată, prezintă doar opinia unor cetățeni nemulțumiți de prestația conducerii primăriei, pe când opinia celor acuzați de abuz în serviciu și vânzarea ilegală a terenurilor, la fel ca și poziția consilierilor care, potrivit reporterului, au refuzat să-l revoce pe primar din funcție, lipsește. În finalul reportajului, jurnalista Aurelia Leorda-Paniș dă și sentința: „*Decizia (este vorba de hotărârea Consiliului local care ar fi refuzat să-l suspende din funcție pe primarul localității – n.n.) ne face să credem că la Sângera, unde la conducere se află un primar membru al AMN, justiția nu se aplică*”.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie. Din totalul de 23 de știri care s-au referit la situații controversate, în 15 cazuri Moldova 1 a prezentat o singură perspectivă asupra evenimentelor descrise, deși era necesară și opinia altor surse, a oponentilor. Astfel, a lipsit replica primarului Dorin Chirtoacă, vicepreședinte PL, la declarațiile făcute la 7 iulie în cadrul unei conferințe de presă de consilierul Oleg Onișenco care a spus că participarea lui Chirtoacă în campania electorală este un abuz. De asemenea, nu a fost prezentată opinia lui Marian Lupu sau a reprezentantului acestuia la declarațiile lui Valeri Klimenko precum că proiectul Lupu ar fi un proiect american (7 iulie) și la declarațiile lui Vasile Tarlev (UCM) cum că ar fi blocat procesul de unificare a partidelor de centru (9 iulie); au fost privați de dreptul la replică reprezentanții partidelor liberale după declarațiile lui Vasile Șova (PCRM) potrivit cărora „*retorica preelectorală a partidelor*

liberale este un adevărat cadou pentru ideologii separatismului transnistrean” și aduce cu sine haos, instabilitate și frica pentru ziua de mâine (8 iulie), după declarațiile lui Oleg Reidman (PCRM) care a învinuit liberalii că ar minți în declarațiile despre situația în agricultura R. Moldova (10 iulie) și în alte cazuri.

Separarea faptelor de opinie. În majoritatea cazurilor când vizează alți concurenți electorali decât PCRM sau PPCD, reporterii de la Moldova 1 fac comentarii ironice la adresa acestora, distorsionează spuselor acestora până la falsificare, iar în unele cazuri îi denigrează. Astfel, la 6 iulie, în reportajul de la conferința de presă a liderului AMN, după ce Serafim Urechean spune cu referire la procesul de admitere în instituțiile de învățământ superior: „Regulile de admitere nu sunt clare”, reporterul Vasile Munteanu afirmă că „Urechean a recunoscut că nu știe care sunt regulile de admitere”. În reportajul de la conferința de presă din 7 iulie, când AMN a lansat jocul pe internet „Să dăm papucii comuniștilor!”, jurnalista Victoria Zaharia acuză direct acest concurent electoral de instigare la violență („Membrii AMN caracterizează acest joc ca fiind unul senzațional. Oare din cauza că ar instiga la violență?”... „Acesta este al doilea joc, după „Serafică fără frică” care avea același mesaj – instiga la violență împotriva comuniștilor”).

Radio Moldova

Implicare în campania electorală. În intervalul 6-12 iulie au fost monitorizate 6 buletine de știri ale Radio Moldova (buletinul din 6 iulie nu a fost analizat din motive tehnice). În această perioadă, Radio Moldova a reflectat majoritatea acțiunilor concurenților electorali, difuzând în total 49 de știri cu caracter electoral direct sau indirect. Dintre acestea, 11 s-au referit la procesul electoral și la activitățile Comisiei Electorale Centrale, iar 38 de materiale s-au axat pe activitățile concurenților electorali și ale administrației publice care favorizează sau defavorizează anumiți concurenți. 43 de știri au fost inserate la rubrica „Alegeri 2009”.

Imparțialitate și obiectivitate. Rezultatele monitorizării știrilor de la postul public de radio indică asupra mai multor carențe în reflectarea campaniei, inclusiv la capitolul imparțialitate și obiectivitate. 13 din cele 38 de știri privind concurenții electorali au fost vădit tendențioase: jurnalistul fie a recurs la un unghi de abordare (dez)avantajos anumitor concurenți electorali, fie nu a separat faptele de opinie, fie a lăsat să se întrezărească părerea personală față de un candidat sau altul.

Administrația publică centrală și PCRM au fost vizați în 20 de știri puse pe post de Radio Moldova, în majoritatea cazurilor Partidul Comuniștilor fiind prezentat în lumină pozitivă (13) și neutru (7). Pe de altă parte, ceilalți concurenți electorali luați împreună au fost vizați în 30 de știri, preponderent în context negativ (14) și neutru (13).

Favorizarea partidului de guvernământ se produce în primul rând prin spațiul alocat, în special în știrile de la conferințele de presă. În total, de la 7 la 12 iulie, Radio Moldova a reflectat 5 știri de la conferințele de presă ale partidului (4) sau susținătorilor acestora (1). De regulă, aceste materiale sunt voluminoase și prezintă în detaliu tematica discutată. Astfel, știrea de la conferința de presă a lui Vasile Șova a durat 3 minute (8 iulie), iar cea la conferința lui Oleg Reidman – 3 minute 50 secunde (10 iulie), în ambele cazuri fiind vorba

de timpi de antenă acordați doar PCRМ, fără a oferi dreptul la replică și partidelor de opoziție, acuzate de incompetență.

O altă știre vădit favorabilă PCRМ este cea privind un sondaj de opinie efectuat de o asociație obștească, potrivit căruia PCRМ va acumula în alegerile parlamentare anticipate 67% din voturi. Sursa citată, care nu este sociolog de profesie, afirmă că *majoritatea respondenților au fost tineri (sublinierea noastră)*, iar acest lucru indică asupra unor grave deficiențe de ordin metodologic și face datele sondajului irelevante. Totuși, reporterul decide să prezinte datele ca fiind veridice, fără a solicita opinia sociologilor în acest sens, și include părerea sursei date care consideră că dacă la sondaj ar fi participat mai multe persoane în vârstă, comuniștii ar fi acumulat și mai multe procente! (7 iulie).

Pe lângă știrile despre activitățile partidului, inserate la rubrica „Alegeri 2009”, PCRМ beneficiază de timpi de antenă și în știrile care se referă la activitățile celorlalți concurenți electorali. În cele mai multe cazuri, de la conferințele respective sunt extrase acuzațiile la adresa PCRМ care sunt utilizate ca puncte de pornire pentru a oferi dreptul la replică reprezentanților acestui partid.

În contrast, știrile de la evenimentele de presă ale celorlalți concurenți electorali, cu excepția PPCD, sunt tendențioase, în materiale fiind incluse pasaje care fie scot în evidență calitățile personale ale liderilor de partide, fie deturneză sau distorsionează mesajele, evidențiind lucruri mărunte, neimportante. Drept exemplu poate servi știrea de la conferința de presă a PLDM la care a fost prezentat un plan anticriză. Materialul scoate în prim-plan nu planul de acțiuni, ci reacția agasată a unuia dintre vorbitori la întrebările jurnaliștilor. Reporterul relatează că *“la întrebarea jurnaliștilor dacă PLDM își asumă responsabilitatea pentru consecințele crizei economice în condițiile în care este una din formațiunile care au provocat alegerile anticipate, iar în opinia experților anume acest fapt a condus la aprofundarea crizei, Ioniță a încercat să răspundă doar că pe un ton mai ridicat”* (Panorama Zilei, 7 iulie).

Au fost înregistrate cazuri de deturnare a mesajelor, cum ar fi știrea din buletinul din 7 iulie în care Radio Moldova informează despre desfășurarea de către organizația de tineret a PDM a unui flash-mob. Deși acțiunea s-a desfășurat sub genericul „*Opriți vânătoria de tineri!*” fiind vorba de protestul împotriva acțiunilor de hărțuire și intimidare a tinerilor după evenimentele din 7 aprilie, Radio Moldova anunță că scopul acțiunii e de a sensibiliza opinia publică asupra statutului tinerilor în general (!) (**vezi Studiul de caz nr. 1**). Știrea privind un raport de monitorizare a mass-media, realizat de Asociația Presei Electronice APEL, omite să informeze că acesta apare în cadrul Coaliției pentru alegeri libere și corecte - Coaliția 2009, iar din raport sunt selectate informații generale, care nu spun nimic despre părtinirea posturilor, deși raportul este explicit în acest sens. Procedura de „sterilizare” a informației la care recurg reporterii de la postul public de radio indică asupra autocenzurii, evidentă și în cazul altor știri, în special cele privind concurenții electorali de opoziție.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie. Ca și în săptămânile precedente, Radio Moldova prezintă corect și echilibrat doar informația ce se referă la concurentul electoral PCRМ. De cele mai multe ori, știrile în care la adresa Partidului Comuniștilor se lansează acuzații sunt echilibrate cu replici ale reprezentanților PCRМ. În

unele cazuri, acuzațiile sunt respinse una câte una, astfel încât sursele reprezentând PCRM sunt multe și diverse. În cele 20 de știri controversate puse pe post în perioada de referință, 12 au prezentat poziția tuturor părților vizate, dintre care în 10 cazuri a fost vorba de replicile membrilor PCRM. Din 10 știri în care erau lansate diverse acuzații la adresa opoziției, doar într-un caz acestora le-a fost solicitată opinia, în alt caz s-a menționat că a doua parte nu a fost de găsit. În restul știrilor (8) informația nu a fost echilibrată cu opinia celor vizați negativ.

Incorectitudinea postului public de radio poate fi ilustrată de știrea privind lansarea unui raport de monitorizare al Coaliției pentru control civic, care prezintă detaliat rezultatele monitorizării procesului electoral și conține acuzații la adresa anumitor concurenți electorali de opoziție, fără a prezenta și opinia celor vizați (9 iulie). Au rămas neechilibrate știrile de la conferințele de presă ale lui Vasile Șova și Oleg Reidman, care acuză opoziția că nu ar fi pregătită să soluționeze problema transnistreană, nu au programe și nici experți, că ar dezbină societatea, iar retorica lor ar servi intereselor ideologilor separatismului transnistrean, că ar pregăti o lovitură de grație pentru Republica Moldova etc. (8 și 10 iulie).

Știrea nr.12 din buletinul din 7 iulie oferă 4,5 minute președintelui unei asociații obștești pentru a-l acuza pe Dorin Chirtoacă că nu ar dori să rezolve problemele din municipiul Chișinău, în special cele legate de deșeuri și mirosul neplăcut. La final, reporterul menționează că *“încercările noastre de a-l contacta telefonic pe Chirtoacă nu s-au soldat cu vreun rezultat. Așteptăm în continuare răspunsul lui Chirtoacă la învinuirile făcute la adresa sa”*.

Separarea faptelor de opinie. Atitudinea personală a reporterilor de la Radio Moldova se observă din judecățile de valoare și nesepararea faptelor de opinie. Astfel, la 7 iulie Radio Moldova informează radioascultătorii că *“membrii PLDM au încercat să-și prezinte planul anticriză”* dar nu au reușit și *“într-un final au adus învinuiri”* la adresa partidului de guvernământ.

La 10 iulie, în știrea de la conferința reprezentantului PCRM, reporterul afirmă că *„ Oleg Reidman, operând cu cifre concrete care sunt accesibile pentru întreaga populație, a expus în cadrul conferinței de presă adevărata stare de lucruri (sublinierea noastră) într-o serie de probleme economice și financiar-bancare din Republica Moldova”*, reporterul fiind pe rol de expert care cunoaște care e *„adevărata stare de lucruri”*.

Tot la 10 iulie, într-o știre de la conferința PLDM, reporterul afirmă că după ce unul din reprezentanții PLDM a dat *„replici dure”* jurnaliștilor, al doilea vorbitor *„a încercat să-și salveze colegul”*. Opinia reporterului față de comportamentul surselor citate transpare și în știrea de la o conferință de presă a PL: reporterul își dă cu părerea în ceea ce privește maniera în care Mihai Ghimpu și-a expus atitudinea față de semnarea acordului moldo-român: Ghimpu *„a răspuns în maniera care îl caracterizează”* (10 iulie).

Prime TV

Implicarea în campania electorală. Postul de televiziune cu acoperire națională Prime TV a anunțat că nu se va implica în reflectarea campaniei electorale, lucru confirmat și de Consiliul Coordonator al Audiovizualului la 3 iulie 2009. Din totalul de 30 de știri difuzate în perioada de raport 6-12 iulie postul de televiziune a produs trei știri care s-au referit la activitățile CEC, iar alte 9 știri au reflectat realizările și planurile de viitor ale autorităților publice centrale. În una dintre acestea au apărut președintele în exercițiu Vladimir Voronin, ex-președintele Legislativului Marian Lupu, liderul PD Dumitru Diacov și actualul prim-vice-speaker Vladimir Țurcanu.

Știrile despre activitățile Guvernului s-au referit la exporturile din Republica Moldova, poziția Moldovei în topul țărilor cu cele mai deschise relații economice, garanțiile de stat acordate constructorilor, refacerea imaginii poliției etc.

Imparțialitate și obiectivitate. Toate știrile cu caracter electoral puse pe post de Prime TV au favorizat actualul Guvern și structurile acestuia. Deși, la prima vedere, subiectele se bazează pe date statistice, acestea prezintă doar o parte a realității deoarece alte surse lipsesc cu desăvârșire la acest post de televiziune. Prezentarea unui singur punct de vedere face ca știrile difuzate de Prime TV să fie sensibile la capitolul imparțialitate, deși faptele au fost separate de opinia jurnalistului. Astfel în perioada raportată telespectatorii au aflat că: în plină criză economică datele statistice arată o descreștere a prețurilor (7 iulie), Moldova a urcat cu 10 poziții în topul țărilor cu cele mai deschise relații economice (8 iulie), cel mai mult Moldova exportă produse alimentare și băuturi (11 iulie) etc.

Titlurile de mai sus arată că Prime TV, prin selectarea subiectelor, atrage o atenție deosebită imaginii Guvernului și, implicit, Partidului Comuniștilor din Republica Moldova. Un exemplu elocvent este și materialul din 11 iulie, al cărui lead a fost formulat în felul următor: „Colaboratorii de poliție care și-au permis acte de violență împotriva participanților la acțiunile de protest din 7 aprilie trebuie sancționați, pentru a ridica imaginea poliției în societate”. Întreaga structură a materialului este construită pe declarațiile vice-premierului Iurie Roșca. Pe fundalul mai multor aprecieri pozitive la adresa poliției, apar imagini cu primele persoane în stat.

Faptul că fiecare a treia știre din programele informative de la Prime TV se axează pe reflectarea unor activități ale Guvernului cu caracter declarativ arată că acest post de televiziune nu se abține de la reflectarea campaniei electorale așa cum s-a angajat să o facă.

Corectitudine și echilibrul știrilor. Pluralismul de opinie. Majoritatea știrilor au fost prezentate dintr-o singură sursă, iar de cele mai multe ori aceasta a reprezentat administrația publică centrală. Lipsă diversității de opinii și utilizarea unor imagini generale pentru știrile citite din studio, precum și durata programului de știri (circa 5 minute) privează un număr vast de telespectatori de informație care le-ar permite să voteze în cunoștință de cauză în ziua scrutinului. Mai ales că acest post de televiziune are o acoperire națională.

NIT

Implicarea în campania electorală. În perioada 6 – 12 iulie, NIT a difuzat 57 știri cu impact electoral, inclusiv 29 în cadrul rubricii „Electorală 2009”. 7 știri au vizat procesul electoral și activitatea CEC, iar 3 – activitatea Consiliului Municipal și a primarului Dorin Chirtoacă. Majoritatea știrilor care nu au fost incluse la rubrica „Electorală 2009” au avut totuși caracter electoral: *“În Republica Moldova nu există restanțe la salarii și pensii”, “În Republica Moldova este cel mai bun mediu de afaceri din CSP”, “În ultimii 10 ani numărul operațiilor pe card s-a majorat de 7 ori. Guvernul depune eforturi (...)”, “Elevii din satul Bălăurești, Nisporeni vor merge de la 1 septembrie într-un liceu nou. Premierul Greceanăi a venit să vadă cum decurg lucrările (...)”*. 3 știri se referă la activitatea profesională a liderului PPCD, Iurie Roșca.

Imparțialitate și obiectivitate. În general, buletinele de știri ale NIT sunt concepute astfel încât să convingă telespectatorii să voteze PCRM și să disprețuiască partidele de opoziție. În acest scop, jurnaliștii de la NIT nu ezită să recurgă la procedee străine jurnalismului: deturnarea, falsificarea mesajului, transferul de imagine, scoaterea informației din context, asociații false, comentarii și opinii neseperate de fapte. Știrile care vizează opoziția sunt mai curând comentarii cu ocazia evenimentelor organizate de opoziție. Nu există nici o știre care să reflecte adecvat, în deplină măsură, declarațiile și acțiunile partidelor de opoziție. Acestea sunt sau cenzurate (dacă aduc atingere imaginii PCRM sau pun în lumină negativă guvernarea comunistă), sau ignorate (dacă nu pot fi folosite împotriva opoziției).

Guvernul și PCRM au fost vizați direct sau indirect în 39 de știri, dintre care doar una în context neutru, iar celelalte - în context pozitiv. Toate 29 de știri din cadrul rubricii „Electorală 2009” fie au favorizat PCRM, fie au defavorizat partidele de opoziție.

Toate știrile în care erau menționați reprezentanții PCRM, PL, PLDM sau AMN reprezintă o mostră de partizanat, de lipsă de obiectivitate. *„Nordul republicii rămâne pe aceleași poziții, ca la 5 aprilie. Locuitorii din Moșana vor alege tot comuniștii”* – anunța NIT în buletinul din 7 iulie, relatând că sătenii din localitatea respectivă au adoptat o rezoluție în care își declară sprijinul pentru PCRM. Reportaje similare au fost difuzate pe data de 9, 10 și 11 iulie. Jurnaliștii nu spun care este numărul celor prezenți la aceste adunări și care este poziția celorlalți săteni care nu participă la adunări.

„Partidul care poate depăși criza este PCRM”, „PLDM vrea să guverneze țara cu 4 economiști. Tot ei au recunoscut că nu au reușit să elaboreze planul anticriză cu forțe proprii”, „PL nu știe câți economiști are. Fostul ministru al economiei A. Muravschi a declarat că liberalii au plagiat programul anticriză” - acestea sunt titlurile știrilor cu numărul 3, 4 și 5 din buletinul NIT din 7 iulie. În ultimele două știri reporterul persiflează partidele respective.

O altă mostră de nerespectare a standardelor profesionale, dar și a regulamentului CEC privind reflectarea campaniei, este punerea pe post, în buletinul din 7 iulie, a unui așa-zis sondaj de opinie efectuat de Congresul Societății Civile, care nu este o instituție competentă

în domeniu. „Sondajul” a fost prezentat fără detalii metodologice privind eșantionul, care ar fi dovedit caracterul său profesionist, științific, ceea ce relevă tendențiozitatea NIT.

În reportajul din 7 iulie din Moșana a fost prezentată o locuitoare a satului spunând următoarele: *„Liberalilor le sunt străine orice principii umane. Nu i-a oprit nimic pentru a-și atinge scopurile josnice, nu a contat pentru acești pseudocredincioși nici marea sărbătoare a Bunăvestirii”*. Relatând, în aceeași zi, despre întâlnirile lui Voronin cu alegătorii din sudul republicii, NIT prezintă un preot ortodox care le reproșează liberalilor că pe lista lor, *„printre primii”*, este înscris *„șeful unei secte din Republica Moldova”*. Un alt exemplu ieșit din comun este reportajul din 8 iulie despre un conflict social din satul Brătuleni, Nisporeni, căruia i s-a imprimat o tentă politică. *„Reprezentanții PL și AMN din Nisporeni sunt acuzați că au amenințat o echipă de medici cu viol, bătăi și incendierea casei unde locuiesc. Solicitat să comenteze acțiunile agresive ale „subalternilor” liderii celor două partide au răspuns că nu poartă nici o răspundere”*, anunță prezentatorul. Reporterul NIT nu le-a intervievat nici pe femeile din sat, nici pe asistente, dar, bazându-se pe spusele unei a treia persoane, precum că două dintre sătencele revoltate ar fi fost membre de partid (deși nu există nici o dovadă în acest sens), a încercat să discrediteze partidele respective (**vezi Studiul de caz nr. 2**).

Corectitudinea și echilibrul știrilor. Diversitatea surselor. Din cele 41 de știri controversate în care ar fi fost necesară a doua opinie, doar 17 au prezentat părerea părților vizate. Celelalte materiale au prezentat o singură părere, de regulă a actualei guvernări și PCRМ.

În timp ce PCRМ-ului i se acordă posibilitatea de a a-și expune opinia și de a comenta orice declarație făcută de partidele de opoziție, același lucru nu este valabil și pentru partidele de opoziție. Un exemplu este conferința de presă a lui Igor Dodon din 6 iulie, la care opoziția este acuzată că nu ar avea un program anticriză, dar nu i se oferă dreptul la replică. De asemenea, ministrul reintegrării Vasile Șova, pe 8 iulie, declară că partidele de opoziție *„nu au propus vreun proiect care ar putea fi examinat din punctul de vedere al abordărilor pentru reglementarea conflictului transnistrean”*, dar opinia opoziției nu a fost solicitată, în special opinia PSD a cărui propuneri au fost vizate depreciativ în conferința de presă a lui Șova. *„Raioanele unde la conducere se află opoziția au încheiat anul cu bani necheltuiți, salarii neplătite...”* a declarat Oleg Reidman în conferința de presă din 10 iulie, iar administrațiile respective nu li se oferă dreptul la replică. *“Chișinăul a fost acoperit de ape. Potrivit Serviciului situații excepționale de vină este sistemul de canalizare fluvială care trebuie urgent curățat. Subiectul însă nu este de actualitate: Chirtoacă este plecat în campania electorală»*, anunță NIT pe data de 9 iulie, fără a prezenta și punctul de vedere al lui Chirtoacă în această problemă. Știrea respectivă a fost repetată duminică, 12 iulie.

Separarea faptelor de opinie. Știrile NIT, mai cu seamă cele din cadrul rubricii „Electorală 2009”, abundă de comentarii ale reporterilor. Astfel, știrea din 7 iulie privind exerciții ale poliției în preajma satului Dănceni se încheie cu: *«Ultima dată sute de polițiști au fost scoși în stradă la protestele din 7 aprilie, care au degenerat în devastarea clădirilor Parlamentului și Președinției. Opoziția și-a manifestat astfel protestul față de rezultatele alegerilor parlamentare din 5 aprilie. MAI nu a intervenit atunci în forță la ordinul președintelui țării»*. Astfel, reporterul inoculează telespectatorilor ideea că devastarea

clădirilor Parlamentului și Președinției este «lucrul» opoziției care «și-a manifestat astfel protestul față de rezultatele alegerilor parlamentare din 5 aprilie».

A-i persifla pe unii actori din știri, a falsifica unele subiecte, a comenta acțiunile opoziției în general sau a liderilor acesteia este o practică des întâlnită în rândul reporterilor de la NIT. Astfel, într-o știre din 6 iulie, se invocă o știre falsă că *“liderii PL, PLDM și AMN au decis să fuzioneze într-o singură formațiune politică sub brandul PL și care să fie condusă de Mihai Ghimpu”*, precizându-se mai apoi că *„ulterior a fost lansată ideea că planul ar fi eșuat din cauza lui Serafim Urechean, care a insistat să fie el primul pe listă”*, ca să se conchidă că *„o posibilă schimbare a strategiei electorale vine în contextul unor eșecuri înregistrate de liberali în teritoriu, spun analiștii”*. În știrea dată nu sunt citate surse care ar fi făcut astfel de declarații, reporterul făcând trimitere la „analiști”.

Alte exemple: *„Susarenco cheamă societatea să nu aibă încredere în viitoarele alegeri...”*, *„Candidatul s-a împotmolit în explicații”*, *„Și PL lansează o provocare în societate”*, *„Și în alegerile precedente au lansat declarații de falsificare a alegerilor. Scopul lor e de a pregăti societatea pentru un haos”(7 iulie)*. *„A renunțat la pumni [PLDM], dar amenință cu justiția”*, comentează jurnalistul Sergiu Strungaru pe marginea unei conferințe de presă a liderului PLDM Vladimir Filat, din 8 iulie. Filat a criticat modul în care unele mass-media reflectă acțiunile opoziției și a declarat că se va adresa justiției. Motivul supărării lui Filat nu este adus la cunoștința telespectatorului.

EU TV

Implicarea în campania electorală: Postul cu acoperire quasi-națională EU TV a difuzat 58 de știri cu caracter electoral direct sau indirect, dintre care 20 au fost prezentate la rubrica “Electorală 2009”, iar altele 7 reflectă activitatea Comisiei Electorale Centrale.

Dintre subiectele prezente mai des în programul de știri de la ora 21.00, pot fi menționate reportajele de la conferințele de presă ale concurenților electorali și vizitele de lucru sau ședințele cu participarea vice-prim-ministrului Iurie Roșca. Acesta din urmă a fost protagonistul a șapte materiale puse pe post de EU TV, în care apărea de mai multe ori cu interviuri lungi. Faptul că liderul PPCD apare des la TV este recunoscut și de producătorii programului de știri, care au menționat într-o prezentare a rezultatelor unor monitorizări privind apariția actorilor politici la TV că *„Roșca se bucură de o înaltă popularitate în buletinele de știri”* (10 iulie).

Imparțialitate și obiectivitate. EU TV a continuat și în a treia săptămână de monitorizare favorizarea administrației publice centrale. Datorită știrilor despre vizitele și ședințele cu participarea vice-premierului Iurie Roșca, dar și a altor subiecte pozitive despre activitățile guvernării, aceasta a apărut în context pozitiv de 13 ori. Iată doar câteva lead-uri care confirmă acest lucru: *Campania de recrutare s-a derulat cu succes* (7 iulie), *El (Roșca – n.n.) a rămas impresionat de dotarea tehnică a Serviciului de Grăniceri, dar s-a arătat îngrijorat că traficul de mărfuri pe tronsonul transnistrean nu este controlat de Republica Moldova* (8 iulie), *Roșca a apreciat operativitatea cu care Agenția Achiziții Publice implementează noile tehnologii* (9 iulie), *Acțiunile de combatere a narcomaniei dau rezultatele scontate* (10 iulie).

Partidul Comuniștilor din Republica Moldova a fost favorizat în cinci reportaje electorale. Tendințiozitatea acestor materiale se manifestă și prin lungimea subiectelor – majoritatea au peste două minute în timp ce alte materiale despre alți actori politici nu depășesc un minut și jumătate – dar și prin lipsa unor replici la acuzațiile aduse de liderii PCRM contracandidaților din cursa electorală. Astfel, acuzațiile lui Igor Dodon lansate la 6 iulie într-o conferință de presă la adresa partidelor liberale precum că acestea nu sunt capabile să realizeze un program viabil anticriză au răman fără replică. La fel ca și afirmațiile lui Vasile Șova, candidat comunist, din 8 iulie. Potrivit acestuia, transnistrenii acuză liberalii de destabilizarea situației politice din țară, iar declarațiile unioniste și evenimentele de la 7 aprilie ar putea afecta procesul de reglementare transnistreană în care în ultima perioadă s-au obținut rezultate. Menajarea PCRM este observată și în alte materiale în care aceștia apar în calitate de victime ale opoziției care le distruge materialele cu caracter electoral (9 și 11 iulie). Subiectele au fost realizate strict în baza declarațiilor și imaginilor de la poliție, fără prezentarea punctelor de vedere ale celor vizați.

Activitățile cu caracter electoral ale partidele liberale de opoziție au fost prezentate în 21 de reportaje. Dintre acestea doar 3 au avut caracter imparțial, celelalte 18 au fost partizane datorită abordării subiectului și formulării textelor acestora. Majoritatea focusărilor pe evenimentele partidelor de opoziție se face într-o manieră tendențioasă sau de distorsionare a mesajului acestora. Astfel, în subiectele de la EU TV opoziția *dezmente, este nemulțumită, se judecă, plagiază, pierde și nu se înțelege*. Drept exemplu de distorsionare a mesajului poate servi și materialul de la lansarea campaniei electorale a PLDM-ului, care este prezentat în felul următor: „*PLDM dezmente informațiile precum că PLDM, AMN și PL au decis să fuzioneze sub brandul PL*” (6 iulie).

Un atac dur la adresa partidelor liberale implicate în campania electorală din 29 iulie este și un citat al analistului politic Vladimir Socor pus pe post pe 9 iulie. Analistul afirmă că în Republica Moldova există un deficit de substanță în partide. Subiectul are o durată de 2 minute și 15 secunde și abundă în mai multe aprecieri de felul: „*Autointitulată aripă liberală are prea puține tangențe cu liberalismul. PL este un partid național iredentist, PLDM este condus de oligarhi cu resurse destule pentru a recruta reprezentanții societății civile, iar AMN este formată din foști nomenclaturiști sovietici.*” Nici unul din membrii partidelor menționate nu a fost solicitat să comenteze citatele selectate de către editorii de la EU TV din comentariul lui Socor.

Partidul Popular Creștin Democrat a fost prezent de trei ori în știri. Toate subiectele au favorizat această formațiune. Astfel, durata totală a știrilor cu prezența PPCD este de 7.20 de minute, dintre care două au fost reportaje ample, cu o durată de trei minute fiecare. Prin felul în care sunt construite și imaginile utilizate, subiectele denotă o atitudine deosebită a postului de televiziune față de această formațiune politică. Iată doar un exemplu de informație de context la un reportaj electoral: „*Reamintim că PPCD este cea mai veche formațiune politică din țară și se află pe poziția a doua în buletinele de vot*” (8 iulie).

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie. Majoritatea știrilor au prezentat informația dintr-o singură sursă (34 din cele 43 în care este prezentată o situație de

conflict sau dezbateri). Chiar dacă uneori jurnaliștii creează impresia de pluralism de opinie acesta se limitează la folosirea unor citate cu caracter general.

Cel mai controversat subiect din săptămâna monitorizată a fost scandalul de la Nisporeni în care, potrivit unor surse, niște studenți de la Colegiul Național de Medicină ar fi fost agresate verbal de niște activiști de partid PL și AMN din localitate. EU TV relatează despre acest incident în două reportaje - din 8 și 10 iulie. Ambele subiecte sunt construite pe declarațiile unor martori și nu prezintă poziția persoanelor implicate în altercațiile verbale. Reportajele creează impresia unui echilibru de surse, dar acestea sunt departe de conflict și au mai degrabă un caracter speculativ. În reportaje sunt folosite și interviuri realizate de poliție.

Cazul prezentat mai sus nu este singular. Pe 6 iulie este prezentat un material în care PCRM îl acuză pe Serafim Urechean de plagiat, deoarece acesta, potrivit știrii, își atribuie mai multe proiecte realizate de Guvern. Sursa de informare este una secundară – Agenția Omega. Jurnaliștii nu verifică această informație din surse primare, în schimb informația de context se axează în întregime pe realizările Guvernului, în imagini fiind prezentați Vladimir Voronin, Zinaida Greceanîi și alți miniștri.

4. Concluzii

În baza rezultatelor monitorizării se poate de constatat că, în intervalul 6-12 iulie, posturile monitorizate au continuat să admită abateri grave de la principiile etice și deontologice. În consecință, aceste posturi nu reflectă campania electorală corect și echidistant.

- Posturile publice Moldova 1 și Radio Moldova continuă să aplice selectiv principiile reflectării echitabile, echilibrate și imparțiale a alegerilor parlamentare. Principiul pluralismului de surse este respectat doar în știrile ce vizează PCRM și ignorat în majoritatea cazurilor când e vorba de partidele de opoziție. O parte din știrile inserate la rubrica „Alegeri 2009” care vizează partidele de opoziție sunt tendențioase, se axează pe subiecte minore, în unele cazuri deturnând mesajele astfel încât să discrediteze concurenții electorali respectivi.
- Postul cu acoperire națională Prime TV care a decis să nu se implice în reflectarea campaniei electorale a difuzat mai multe știri cu tangență electorală care promovează imaginea actualei guvernări și, implicit, a PCRM. Ceilalți concurenți electorali nu au fost prezenți în buletinele de știri. Astfel, Prime TV privează publicul de informații cu privire la toți concurenții electorali, limitându-i accesul la informație pluralistă.
- Postul cu acoperire quasi-națională NIT continuă să promoveze deschis PCRM-ul nu numai prin spațiul oferit materialelor despre acest concurent electoral, ci și prin modul de selectare și prezentare a știrilor. Majoritatea știrilor puse pe post de NIT în perioada de referință au fost parțiale, iar cele care au vizat partidele de opoziție deseori au fost denigratoare. Postul promovează limbajul jurnalistic agresiv, utilizează imagini de arhivă în scopul discreditării partidelor de orientare liberală.

- Postul cu acoperire quasi-națională EU TV favorizează PPCD și PCRM atât prin știri de la evenimente electorale, cât și prin știri de imagine cu prezența lui Vladimir Voronin și Iurie Roșca. Postul are carențe la capitolul imparțialitate și echilibrul surselor, menținându-se tendința de a prezenta informație mai mult unilaterală, bazată pe o singură sau mai multe surse, dar care exprimă aceleași puncte de vedere.

5. Acțiuni întreprinse pentru ameliorarea situației

În perioada 6-12 iulie, trei cazuri flagrante de încălcare a principiilor etice și profesionale au fost analizate în studii de caz (o știre de la Moldova 1, o știre de NIT, o știre de Radio Moldova), acestea fiind plasate pe portalul informațional Moldova azi (www.azi.md).

Raportul nr. 2, la care a fost anexat un CD cu o știre de la NIT care încalcă flagrant Codul Audiovizualului și Regulamentul CEC, a fost trimis CEC și CCA cu solicitarea de a se lua măsurile necesare pentru a asigura imparțialitatea, echilibrul și favorizarea liberei formări a opiniilor.

La 13 iulie, CCA a emis un comunicat în care „recomandă radiodifuzorilor să asigure în programele de știri imparțialitatea, echilibrul și favorizarea liberei informări a opiniilor prin prezentarea principalelor puncte de vedere ale oponentilor. Iar, în cazul subiectelor ce vizează situații de conflict, să respecte principiul de informare din mai multe surse, în conformitate cu art.7 al Codului audiovizualului”.

6. Recomandări:

- Mass-media monitorizate ar trebui să utilizeze rapoartele de monitorizare ca instrumente de autoreglementare și să elimine carențele, astfel încât în activitatea lor ulterioară:
 - Să informeze corect, imparțial și echidistant alegătorii;
 - Să renunțe, în știri, la aprecierea/comentarea evenimentelor electorale ale partidelor politice sau a reprezentanților acestora;
 - Să elimine discriminările în aplicarea principiului pluralismului și diversității de opinie și în oferirea dreptului la replică;
 - Să țină cont de convingerile politice ale diferitelor categorii ale populației, asigurând echilibrul și diversitatea opiniilor, dar și libertatea de exprimare;
 - Să reflecte veridic evenimentele fără a deforma sensul realității prin montaj și comentarii, respectând principiul de informare din mai multe surse.
- Consiliul de Observatori al Companiei Teleradio-Moldova să examineze, în regim de urgență, prezentul raport de monitorizare și să ia măsuri pentru a asigura prezentarea echilibrată, în interesul publicului, a evenimentelor electorale la Moldova 1 și Radio Moldova.
- Consiliul Coordonator al Audiovizualului să se autosesizeze și sancționeze, în conformitate cu prevederile Codului Audiovizualului, radiodifuzorii care încalcă dreptul locuitorilor RM la informare completă, obiectivă și veridică, dreptul la libera exprimare a opiniilor și dreptul la libera comunicare a informațiilor prin intermediul mijloacelor de radiodifuziune și televiziune.

Studiu de caz nr. 1 (<http://www.azi.md/ro/story/4285>)

Radio Moldova. Panorama Zilei, 7 iulie, 19.00

Reporter: Cristina Zavulan

La 7 iulie, în cadrul emisiunii informative Panorama Zilei, Radio Moldova a pus pe post, la rubrica „Alegeri 2009”, un reportaj de la flash mob-ul organizat la Chișinău de aripa tânără a Partidului Democrat din Moldova în care mesajul e deviat astfel încât distorsionează realitatea.

Astfel, Radio Moldova informează că evenimentul a fost organizat pentru “a sensibiliza opinia publică referitor la statutul tinerilor în RM” (!). Reporterul se limitează la această informație foarte generală, fără a specifica care ar fi problemele care i-au determinat pe tineri să iasă în stradă. Deși participanții la eveniment au declarat presei că vor să sensibilizeze publicului asupra presiunilor și intimidărilor la adresa tinerilor după evenimentele din 7 aprilie (!), mesajul lor fiind „Oprți vânătoarea de tineri!”, această informație rămâne în afara reportajului de la Radio Moldova. Secvența care urmează este montată astfel încât informația devine confuză și un radioascultător neavizat nu-și poate da seama la ce se referă vorbitorul.

Insert 1 (reportaj Radio Moldova).

Victor Zubcu: Scopul acțiunii a fost sensibilizarea opiniei publice, vedeți aici eu am o bandală pe care este o lunetă, vrem ca să nu facă din tineri acei vinoveți a acestor elementelor de vandalism. E vorba despre acea categorie de tineri care sunt activi în Republica Moldova și care au luat atitudine pașnică la aceste proteste de la 7 aprilie. Noi suntem o alta generație care a crescut și vrem să creștem într-un spirit democrat. Este important ca instituțiile internaționale sa creeze acel lobby ca tinerii în Republica Moldova să se regăsească, iar viitoarea guvernare să îndeplinească un imperativ – în Republica Moldova tinerii trebuie să fie pe primul loc!

Astfel, se produce o deturnare a mesajului de la „intimidarea tinerilor” la „tinerii trebuie să fie pe primul loc”, reporterul de la Moldova 1 prezentând informația ca pe o acțiune de promovare a tineretului în general (!). La montaj este eliminat pasajul care se referă la semnificația inscripției de pe bandală, „luneta” având legătură directă cu genericul acțiunii “Să oprim vânătoarea de tineri”!, acest slogan fiind inscripționat și pe pancartele pe care le purtau participanții la manifestare. Din interviu este exclus pasajul privind intimidarea tinerilor, dar și mesajul „Oprți vânătoarea de tineri” și cel privind necesitatea unei anchete internaționale pentru elucidarea cauzelor protestelor de la 7 aprilie.

Declarație originală a lui Zubcu: „(...) vedeți aici eu am o bandală pe care este o lunetă și reprezintă ceea cu ce se confruntă tinerii din Republica Moldova. Din păcate noi continuăm să fim în evidență prin colectarea de informație, prin intimidarea liderilor studenți, liderilor partidelor de opoziție, e vorba despre acea categorie de tineri care sunt activi în Republica Moldova și care au luat atitudine pașnică la aceste protestele de la 7 aprilie (...) Mesajul nostru este: Oprți vânătoarea de tineri! Noi tinerii nu trebuie sa fim cei care trebuie să răspundă pentru evenimentele de la 7 aprilie, o anchetă internațională trebuie să rezolve

această situație, o anchetă internațională, menționez acest fapt, pentru ca nimeni din interiorul Republicii Moldova să nu poată folosi în interes personal aceste evenimente (...)

În concluzie, acest material reprezintă o mostră de deturnare a mesajului, de “sterilizare” a informației, astfel încât știrea să nu informeze, ci să dezinformeze.

Studiu de caz nr.2 (<http://www.azi.md/ro/comment/4319>)

NIT. „Curier”, 8 iulie 2009, 21.30

Prezentator: Vera Terentiev, reporter: anonim

La 8 iulie, în cadrul buletinului de știri „Curier”, NIT a pus pe post, la rubrica „Electorală 2009”, un material privind un conflict dintre „reprezentanții PL și AMN” din satul Brătuleni, Nisporeni și o „echipă de medici”.

Prezentator: Reprezentanții PL și AMN din Nisporeni sunt acuzați că au amenințat o echipă de medici cu viol, bătăi și incendierea casei unde locuiesc. Solicitat să comenteze acțiunile agresive ale subalternilor, liderii celor două partide au răspuns că nu poartă nicio răspundere.

Observăm lejeritatea cu care prezentatoarea anunță ca fiind reală o situație cu totul neobișnuită, ieșită din comun: o echipă de medici este amenințată de niște membri ai unor partide de opoziție «cu viol, bătăi și incendierea casei unde locuiesc». Jurnalista nu pune la îndoială acest lucru și uită de prezumția nevinovăției, solicitând liderilor «să comenteze acțiunile agresive ale «subalternilor», nu «presupusele acțiuni agresive» ale membrilor de partid.

Din intervenția reporterului aflăm că e vorba despre un grup de asistente care, nu se știe din ce motive, au provocat mânia femeilor din partidele de opoziție. Motivul izbucnirii unui conflict atât de incredibil și neobișnuit pentru satele noastre care nu întotdeauna au acces permanent la servicii medicale rămâne neelucidat, reporterul mulțumindu-se doar cu ceea ce află de la consilierul local Victor Tocarciuc. Imaginile – un grup de tinere - par să confirme că e vorba de un grup de asistente medicale, însă nici una din ele nu este identificată și interviuată.

Reporter: În satul Brătuleni, raionul Nisporeni, membri ai AMN și PL au atacat un grup de asistente medicale de la Chișinău, care acordau servicii medicale în cadrul unui proiect pilot. Consilierul din localitate Victor Tocarciuc a declarat pentru postul de radio Antena C că un grup de femei a amenințat echipa de medici cu bătăi și cu agresiuni dacă nu părăsesc localitatea.

Relatarea consilierului Victor Tocarciuc nu limpezește situația, dar adaugă un detaliu relevant: rolul membrilor PL și AMN nu este principal în acest conflict. E vorba nu despre "reprezentanți ai PL și AMN", ci despre un grup de femei printre care au figurat și două membre ale partidelor respective.

Insert 1

Victor Tocarciuc, consilier local, Brătuleni, prin telefon: *O grupă de femei, printre care doamna Cașu Liuba Petru de la Chirtoacă, din partidul lui Chirtoacă, și doamna Enache Tamara Ion de la Moldova Noastră a lui Urecheanu... Femeile au insultat fetițele celea. În primul rând că o să le violeze noaptea, dacă rămân aici, o să le bată cu pietre, o să le deie foc...*

Consilierul nu menționează cât de mare era grupul de femei și care era rolul membrilor PL și AMN. Era de datoria jurnalistului să clarifice motivul din care femeile ar fi procedat așa cum se afirmă, cel puțin din obligația de a prezenta, într-o situație conflictuală, poziția celeilalte părți.

Ignorând motivul și persoanele implicate în conflict, jurnalistul cere confirmarea faptului de la viceministrul sănătății, Boris Golovin. Acesta însă nu pare să fie la curent și face doar niște supoziții - «cred că a fost... », «poate... », ca, până la urmă, să profite de prilej pentru a lustrui un pic imaginea guvernării.

Reporter: *Atacul asupra tinerelor asistente medicale a fost confirmat și de către viceministrul sănătății Boris Golovin, care ne spune că este un caz ieșit din comun.*

Insert 2

Boris Golovin, prin telefon: *Eu cred că ar trebui să se bucure că vin în sat, se lucrează, se ajută oamenii în vârstă, oamenii neputincioși... Cred că a fost o pregătire a cetățenilor de simpatizanți, de membri poate a partidelor de opoziție, și ca să arăte incapacitatea lor de a organiza careva momente de felul ista... dacă nu pot ei să facă trebuie să strice la alții care pot și știu cum să facă acest lucru.*

Deși răspunsul este evaziv și bazat doar pe supoziții, reporterul își încheie aici «investigația» asupra acestui conflict ieșit din comun și se adresează liderilor PL și AMN, cerându-le să explice comportamentul «subalternilor». Este, iarăși, un procedeu de transfer de imagine negativă, nepermis din punct de vedere profesional: membrii de partid nu sunt «subalternii» liderilor de partid și ultimii nu poartă răspundere pentru comportamentul lor social.

Reporter: *Liderii celor două partide vizate nu au putut explica comportamentul subalternilor, subliniind că nu pot ține la control acțiunile celor din teritoriu.*

Insert 3

Mihai Ghimpu, președintele PL: *Eu nu pot să știu ce face fiecare membru în teritoriu. Eu știu că membrii respectă statutul și programul.*

Valeriu Cosarciuc, AMN: *Noi de aici din centru nu putem să ne expunem despre ce se întâmplă de pildă în organizația teritorială Nisporeni. Dar eu sunt sigur că toate acțiunile se efectuează în baza statutului care este constituția unui partid politic.*

Reporterul merge mai departe pe ideea denigrării acestor partide, făcând o legătură între o butadă a lui Serafim Urecean la o conferință de presă din 6 aprilie a.c. cu cele întâmplăte la Brătuleni.

Reporter: *Atacul de la Brătuleni arată însă că statutul AMN nu mai este respectat în această campanie electorală. Sunt aplicate metode ieșite din comun. Însuși Serafim Urechean a descoperit la 6 aprilie că moldovenii merită o atitudine violentă.*

Insert 4

Serafim Urechean, președintele AMN: *...Frumos nu te înțeleg în Moldova, aici trebuie kuzkina mat, dacă nu faci treabă – afară. Iaca așa.*

Reporterul nu și-a dat silința să clarifice dacă persoanele numite de consilierul Tocarciuc sunt într-adevăr membre de partid, dacă într-adevăr au fost implicate în conflict și care este punctul lor de vedere asupra acestui conflict. Deși nu elucidează nici cauza conflictului, nici opiniile participanților asupra acestuia, jurnalistul pune întreaga vină pe seama a două femei, numai pentru faptul că acestea sunt, din spusele altora, membre ale unor partide de opoziție. Este un atac nepermis la persoană, din motive politice, fapt care contravine nu numai eticii profesionale, dar și legislației în vigoare.

Este evident că apartenență politică a două dintre aceste femei i-a servit postului NIT drept pretext pentru un atac politic asupra PL și AMN, materialul fiind conceput exclusiv în scop de manipulare a opiniei publice, de demonizare a partidelor de opoziție, de suscitare a urii față de membrii acestora.

Studiul de caz nr. 3(<http://www.azi.md/ro/comment/4357>)

Moldova 1, MESAGER, 8 iulie 2009 / 11 iulie 2009

Reporter: Aurelia Leorda-Paniș

În emisiunea MESAGER din data de 8 iulie, la rubrica „Alegeri 2009” a fost pus pe post un subiect, anunțat de prezentatoarea Angela Gavriluic-Balan în felul următor: „Cotidianul „Moldova Suverană” dezvăluie numele celor doi cetățeni străini care, potrivit unor date, au fost implicați în evenimentele din 7 aprilie”.

Reporterul Aurelia Leorda-Paniș citează mai multe pasaje din articolul „Șofer sîrb de TIR, devenit, peste noapte, expert european, importator de revoluții” („Moldova suverană”, 8 iulie 2009, autor – Mihai Conțiu), în care se afirmă că cetățeanul sârb Radivoje Grujic care s-a aflat în R. Moldova în calitate de expert în observarea și monitorizarea procesului electoral, angajat de reprezentanța Consiliului Europei, în realitate a fost implicat la modul direct în organizarea protestelor din 7 aprilie 2009, la indicația serviciilor secrete străine. Autorul articolului afirmă că „în vederea reușitei tentativei de răsturnare a ordinii constituționale din R. Moldova au fost aruncate resurse serioase: experți trecuți prin experiențele Georgiei, Ucrainei, Kazahstanului, Iraqului etc.”, unul dintre aceștia fiind Radivoje Grujic, care ar fi obținut prin fals viza de intrare pe teritoriul R. Moldova, fiind ajutat de Consiliul Europei. În articol se fac speculații politice fără a prezenta vreo dovadă în acest sens, iar *Moldova 1* preia aceste speculații, inclusiv următorul pasaj: „În acest sens, se cunosc contactele frecvente ale acestuia (R. Grujic – n.n.) cu liderii Opoziției de la Chișinău în plină campanie electorală. Ulterior, sîrbul a activat în cadrul proiectului „Alegeri libere și corecte”, fiind strict responsabil de monitorizarea procesului de observare. Trezește suspiciune activitatea de colaborare a acestuia cu conaționalul său Danko Cocic, încă un expert cu statut de cîrțiță, prezent și el pe scările Președinției RM în

toiu evenimentelor din 7 aprilie". De remarcă că acest citat din *Moldova suverană* a fost prezentat pe fundalul imaginilor de la protestele din 7 aprilie, în care apar, printre protestatari, liderii opoziției Vlad Filat, Anatol Petrencu, Ion Neagu, Valentina Cușnir, Călin Vieru și alții. Același articol a fost plasat și pe site-ul oficial al Partidului Comuniștilor din R. Moldova – http://www.pcrm.md/main/index_md.php?action=news&id=1532

În mod clar, *Moldova 1*, la fel ca și *Moldova suverană*, insinuează, chiar dacă nu dețin dovezi, că cetățenii sârbi R. Grujic și D. Cocic ar fi fost implicați, împreună cu liderii Opoziției, în organizarea protestelor violente la Chișinău. Nici în articolul din *Moldova suverană*, nici în materialul pus pe post de *Moldova 1* nu a fost prezentată poziția Consiliului Europei, învinuit că ar fi facilitat intrarea în R. Moldova a presupușilor „spioni”. La fel, nu a fost oferit dreptul la replică liderilor Opoziției care s-ar fi aflat cu acesta în „contacte frecvente în plină campanie electorală”.

Publicarea acestui material la *Moldova 1* a stârnit un scandal de proporții. Secretarul General al Consiliului Europei, Terry Davis, a lansat un comunicat de presă, în care se declară foarte îngrijorat de afirmațiile făcute la televiziunea moldoveană, potrivit cărora unele persoane angajate de Consiliul Europei au participat la tulburările postelectorale din aprilie – a se vedea linkul la pagina oficială a Consiliului Europei <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1470389&Site=DC&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE> "Aceste acuzații foarte serioase au fost făcute fără să fie prezentată vreo dovadă concretă și fără ca organizației europene sau persoanelor respective să li se fi dat oportunitatea de a răspunde. Dacă cei de la televiziunea moldoveană de stat ar fi contactat Consiliul Europei înainte de a face aceste afirmații, li s-ar fi spus că s-au făcut șapte săptămâni de când am scris Guvernului moldovean și i-am cerut să explice de ce unul dintre experții noștri nu a fost lăsat să se întoarcă în Moldova, în pofida faptului că are o viză valabilă. Dacă ar fi întrebat, televiziunea de stat moldoveană ar fi aflat că încă mai aștept răspuns la scrisoarea mea. În mod clar, televiziunea moldoveană de stat are multe de învățat despre jurnalismul responsabil", se spune în comunicatul Secretarului General al Consiliului Europei.

În emisiunea MESAGER din 11 iulie 2009, *Moldova 1* revine la acest subiect, anunțând telespectatorii despre reacția Secretarului General al Consiliului Europei la materialul difuzat anterior. De data aceasta, informația este pusă pe post în afara rubricii *Alegeri 2009*, iar comunicatul de presă este citat selectiv, omițându-se pasaje care vizează calitatea jurnalismului practicat de *Moldova 1* (spre exemplu, propoziția „În mod clar, televiziunea moldoveană de stat are multe de învățat despre jurnalismul responsabil”). În încercarea de a-și justifica lipsa de profesionalism, același reporter afirmă că învinuirile privind implicarea unor cetățeni sârbi angajați ai Consiliului Europei în evenimentele din 7 aprilie au fost preluate din ziarul *Moldova suverană* (video: articolul respectiv din ziar), aceasta fiind „o practică” în jurnalism. În același material, *Moldova 1* se arată deranjată de faptul că Terry Davis a spus „televiziunea de stat” în loc de „televiziunea publică” și lasă să se înțeleagă că opinia Secretarului General al Consiliului Europei nu este relevantă pentru această televiziune. Reporterul Aurelia Leorda-Paniș: „Menționăm că *Moldova 1* nu este o televiziune de stat, ci una publică, ... iar materialele nu sunt pentru a plăcea cuiva”.

Concluzii: ambele materiale sunt marcate de grave curențe de ordin profesional și etic, fiind tendențioase și partizane. În materialul pus pe post la 8 iulie lipsesc opiniile părților acuzate – a Consiliului European și a liderilor Opoziției. Pentru a amplifica gravitatea acuzațiilor aduse, *Moldova 1* reia imagini din 7 aprilie, în care apar lideri ai Opoziției, cu scopul de a induce telespectatorilor convingerea că anume ei au organizat protestele violente, fiind ajutați de servicii secrete străine. Materialul difuzat la 11 iulie este la fel de neprofesionist. Astfel, în loc să recunoască greșeala și să prezinte opinia Consiliului European în legătură cu speculațiile ziarului *Moldova suverană*, televiziunea *Moldova 1* lansează altă afirmație falsă, și anume că preluarea unor subiecte din ziare este „o practică” în jurnalism. O instituție mass-media responsabilă nu preia pur și simplu ceea ce publică alte media (amplificând „senzația” cu imagini video), ci face trimitere la subiectul abordat, oferind și alte puncte de vedere în aceeași problemă, inclusiv opinia părții (părților) acuzate. *Moldova 1* nu a făcut acest lucru, cenzurând tocmai pasajul din comunicatul de presă al Secretarului General al Consiliului European care se referă la jurnalismul responsabil.